Osobitosti vývoja peňažného obeživa Slovenskej republiky v rokoch 1939-1945[1]

MARCEL PECNÍK

Katedra histórie, Fakulta humanitních vied Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica

Obdobie existencie prvej Slovenskej republiky je z hľadiska historiografie inšpiratívnou témou z viacerých aspektov. Zložitosť doby, ktorá sa odzrkadľovala nielen na charaktere režimu a politiky, ale aj v medzinárodných vzťahoch Slovenského štátu, má svoje osobitnosti nielen vo všeobecnej historickej sfére, ale aj v pohľade na vývoj peňažníctva.

Dňa 14. marca 1939 vymenoval Snem Slovenskej krajiny vládu Slovenského štátu na čele s dr. J. Tisom. Tým sa oficiálne začala písať nová kapitola dejín Slovenska.[2] Slovensko získalo samostatnosť v zložitej medzinárodnej politickej situácii, v dôsledku ktorej došlo k prehĺbeniu vnútroštátnej politickej krízy v Československu a napokon k jeho okliešteniu a rozpadu.

Okrem potvrdenia politickej samostatnosti Slovenska bolo v súvislosti s tým nutné zabezpečiť aj menovú odluku od československej meny. Vláda Slovenského štátu pristúpila k tomuto kroku 4. apríla 1939 prijatím Nariadenia č. 45 o slovenskej mene[3], ktoré ponechalo ako zákonné platidlo v štáte „korunu[4] slovenskú (Ks), ktorá ostane delená na 100 halierov“. V zmysle § 8[5] tohto nariadenia, kvôli zachovaniu peňažnej kontinuity ostávajú až do odvolania na území SR platné peniaze ČSR (pozri kapitolu 1.3. Peniaze ČSR). Pomer ich hodnoty bol určený 1:1. Nezmenený ostal aj obsah zlata v jednej korune, ktorý bol určený v polovici 30.tych rokov, a to 31,21 mg. zlata.[6] Už od 6. apríla toho roku boli všetky účty a transakcie realizované na Slovensku vedené v Ks.[7]

Menová odluka bola rýchla. Od apríla 1939[8] sa začalo s pretlačou vybraných nominálov čs. bankoviek : 100, 500 a 1000 Kč nápisom SLOVENSKÝ ŠTÁT. Bankovky ostatných hodnôt boli postupne nahradzované vlastnými slovenskými platidlami. Dočasne platili aj československé mince. Rovnako ako slovenská mena, vznikla 4. apríla 1939 Slovenská národná banka (SNB). Jej ústredím sa stala niekdajšia filiálka NBČS v Bratislave.[9] Filiálky vznikli v Banskej Bystrici, Nitre, Prešove, Ružomberku a Žiline.[10] Ustanovenie tejto centrálnej banky prebehlo vo veľmi krátkom čase, ale vďaka obsadzovaniu postov vynikajúcimi odborníkmi bez väčších problémov.

Popri SNB fungovala na Slovensku ešte sieť peňažných ústavov: Tatra banka v Bratislave, Sedliacka banka v Ružomberku, Union banka v Bratislave, Stredoslovenská banka v B. Bystrici, Ľudová banka v Ružomberku, Myjavská banka na Myjave, Nemecká obchodná a úverová banka v Bratislave a Živnostenská banka v Bratislave, všetky so svojimi filiálkami po celom Slovensku. Okrem toho tvorilo slovenský peňažno-bankovo-úve-

---

[1] Štúdia je výstupom z riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0470/08 : Vývoj korunovej meny na území Slovenska od jej vzniku po súčasnosť.

[2] ČAPLOVIČ, D., et al.: Dejiny Slovenska. 1. vyd. Bratislava : AEP, 2000, s. 243.

[3] BEŇKO, J., et al.: Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti II. 1. vyd. Bratislava: Národné literárne centrum, 1998, s. 224.

[4] Po vzniku SR sa šírili správy o novom názve meny, ktorým mal byť "orol". Nakoniec však bola ustanovená tradičná koruna.

[5] BEŇKO, J., et al.: Dokumenty..., s. 224.

[6] KAČKOVIČOVÁ, M.: Menové reformy v 20. storočí. In: Ľudia, peniaze, banky. Bratislava : NBS, 2003, s. 391.

[7] KAČKOVIČOVÁ, M.: Menové reformy..., s. 391.

[8] VOREL, P.: Od pražského groše ke korune české. 1. vyd. Praha : Rybka publishers, 2000, s. 425.

[9] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945. 1. vyd. Bratislava : Alfa, 1984, s. 159.

[10] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 160.

rový systém aj: 20 mestských sporiteľní, 809 úverových družstiev, 58 vzájomných pokladníc a 39 živnostenských úverových ústavov.[11]

Problémy nastali so zlatým krytím koruny. Pri obsadení Čiech a Moravy 15. 3. 1939 Nemci skonfiškovali všetky štátne zlaté rezervy a mena nemala byť čím adekvátne krytá. Celkovo nemeckí okupanti ulúpili z Čiech 42 889 kg rýdzeho čs. zlata.[12] Chimérickou zárukou v tomto ohľade mala byť spolupráca s ekonomicky silným Nemeckom. Guvernér SNB prof. Imrich Karvaš navrhol preto vyhlásiť zbierku na národný poklad. Zúčastnilo sa jej v čase od mája 1939 do decembra 1943 spolu 90 000 občanov Slovenskej republiky[13] a vyzbieralo sa vyše 3 kg rýdzeho zlata, 60 kg neplnohodnotného zlata (v zliatinách najčastejšie s meďou), 1873 kg rýdzeho striebra, 344 čiastočne strieborných predmetov, 2,5 mil. Ks v cenných papieroch a 10 mil. Ks v hotovosti. Tiež k pokladu prispelo aj vyše sedem ton kremnického a banskoštiavnického novo vyťaženého zlata. Okrem vyťaženého zlata získavala Slovenská republika tento žltý kov aj výmenným obchodom za vtedy drahocenné suroviny, ako boli napr. cukor, textil, petrolej a iné.

Hospodársku politiku štátu riadil Komitét hospodárskych ministrov - ministri hospodárstva (Gejza Medrický : vo vládach - 14.3. 1939 - 27. 9. 39; 27. 10. 1939 - 5. 9. 1944, 5. 9. 1944 - 4. 9. 1945)[14], financií (Mikuláš Pružinský[15]: taktiež vo všetkých troch vládach), dopravy a verejných prác (Július Stano : v dvoch vládach, v tretej Ľudovít Lednár) a guvernér SNB (Imrich Karvaš).[16]

Menový vývoj v SR bol v období druhej svetovej vojny mierne uľahčený tým, že mince štátu mohli byť razené v Kremnickej mincovni. Bankovky a štátovky museli byť tlačené v Prahe, vo Viedni a niektoré aj v Lipsku.[17] Až od roku 1943 začala pre slovenskú vládu, ako ceninová tlačiareň pracovať Neografia v Turčianskom sv. Martine.[18] Obeživo na území Slovenska bolo rôznorodé, či už ide o iné menové systémy platné na našom území, alebo o vlastné slovenské peniaze. Z hľadiska umeleckej kvality platidiel išlo o mimoriadne vzhľadnú úpravu mincí, štátoviek alebo bankoviek, na ktorých nachádzame príznačné a umelecky hodnotne spracované národne orientované motívy. Aj napriek zložitosti doby išlo vlastne o skvosty slovenského peňažníctva, a to nielen svojim vonkajším vzhľadom, ale aj hodnotou materiálu, pretože nové desať a dvadsaťkorunové mince boli razené z 50 % striebra.

Pre ilustráciu spoločensko-ekonomických vzťahov uvádzame nasledovný stručný prehľad miezd vybraných profesií a cien základného tovaru a potravín v r. 1941 :

Mesačné mzdy niektorých profesií : učeň (100.- / 200.- Ks), predavačka (150.- / 450.- Ks), obchodný pomocník (600.- /1400.- Ks), štátni zamestnanci podľa triedy (1000.- / 1800.- Ks)

Ceny vybraných tovarov : karfiol 1 ks (1.- / 3.- Ks), jablká 1 kg (2,50.- / 6.- Ks), bryndza 1 kg. (16.- Ks), múka 1 kg (3,60.- Ks), káva pražená 1 kg (32.- / 44.- Ks), kura živé (7.- / 10.- Ks), bravčové na rezne 1 kg (20 Ks), denaturovaný lieh 1 l.

---

[11] HLAVATÝ, E.: Vývoj slovenského bankovníctva v rokoch 1918-1968. In: Ľudia, peniaze, banky. Bratislava : NBS, 2003, s. 310.

[12] ŠŮLA, Jaroslav: Přehled československé měny v letech 1918-1989. In: Měnové systémy na území českých zemí 1892-1993. Opava – Praha : Ústav historie a muzeologie FPF Slezské Univerzity Opava, 1995, s. 21.

[13] Každý darca obdržal na pamiatku niklovú obrúčku s nápisom: "Slovenský štát ďakuje".

[14] Údaje podľa OLIVOVÁ, V. – KVAČEK, R.: Dejiny Československa IV. 1. vyd. Praha : SPN, 1967. s. 537-538.

[15] Mikuláš Pružinský už ako poslanec pražského parlamentu napádal v r. 1933 nerovnomerné rozloženie kapitálu a financií v republike, nedostatočnú a nerozvynutú výrobu na Slovensku, nerentabilitu mnohých výrobných odvetví umiestnených v slovenskej časti ČSR, vysoké úraky a pod.

[16] ČAPLOVIČ, D., et al.: Dejiny Slovenska..., s. 250.

[17] ŠŮLA, J.: Přehled československé měny ..., 22.

[18] ŠŮLA, J.: Přehled československé měny ..., 22.

(5.- Ks), noviny „Slovák“ (1.- Ks)[19] mydlo 1 kg. (9,60.- / 14,80.- Ks) a pod.[20]

Nemecké drancovanie

Slovenská republika patrila do sféry vplyvu nacistického Nemecka. Už pri vzniku SNB prevzala zo 100 mil. Ks kapitálu celých 40 % nemecká Ríšska banka.[21] Z titulu takéhoto vysokého podielu kapitálu prislúchala nemeckému členovi bankovej rady SNB osobitná pozícia : bez jeho súhlasu nebolo možné prijať žiadne zásadnejšie rozhodnutie. Guvernér SNB s ním musel konzultovať aj všetky dôležitejšie operatívne opatrenia.[22] Takýmto spôsobom sa nielen slovenská ekonomika, ale aj peňažníctvo a vývoj korunovej meny v tomto období dostali pod priamy vplyv Nemecka.

V daných podmienkach malo rozhodujúci význam aj vymedzenie vzťahu Ks k Ríšskej marke (RM). RM a Ks boli voči sebe v devízovom vzťahu, čo znamenalo, že RM sa nemusela prijímať na území SR ako riadne platidlo.[23] Tento fakt predznačuje dve ambivalentné odozvy v systéme slovenského peňažníctva :

1. SR si zachovala menovú samostatnosť, mohla vydávať vlastné peniaze s národnými motívmi a vo veľkej miere rozhodovať o svojej menovej a peňažnej politike,

2. no na druhej strane, ak boli Ks a RM vo vzájomnom devízovom vzťahu, mohlo sa započať zo strany Nemecka s drancovaním slovenskej ekonomiky, o. i. aj vo sfére peňažných transakcií.

Pomer Ks a RM sa odvíjal od predvojnového pomeru RM a Kč, ktorý bol po devalvácii v r. 1936 stanovený na 1 RM : 11,628 Kč.[24] Práve takýto kurz sa stal smerodatným pre realizáciu vzájomných transakcií. Skutočná kúpna sila RM však bola však v pomere ku Ks 1 : 6, od roku 1942 dokonca len 1 : 4.[25] Už 23. marca 1939 bola pod tlakom z nem. strany uzatvorená platobná dohoda medzi Slovenskom a Nemeckom, „O hospodárskej a finančnej spolupráci“.[26] Táto dohoda, spolu s ďalšími, ktoré na ňu nadväzovali[27], vytvorila predpoklady na hospodárske drancovanie Slovenska Nemeckom prostredníctvom peňažno - úverových zúčtovaní medzinárodného obchodu medzi obidvoma krajinami. Zavedený bol tzv. clearingový platobný styk, charakteristický spletitou štruktúrou rôznych účtov a podúčtov a prispôsobenými účelovo riešenými metodikami a postupmi.

V princípe na clearingových účtoch „zamŕzali“ platby Nemecka Slovensku za kúpený tovar, či služby. Tieto platby sa cielene atomizovali na menšie sumy a prekladali na rôzne účty. V slovensko-nemeckom platobnom styku rozlišujeme tieto základné typy účtov : 1. tovarový účet (Warenkonto – vedené v markách, cez ktoré sa účtovali platby za materiály, tovary, zásoby a pod..), 2. dočasný účet (Interimskonto, ktorým sa „nahrádzali“ platby za vyzbrojovanie nem. armády), 3. osobitný účet mzdových úspor robotníkov (Sonderkonto Arbeiterlohnersparnisse, ktorý sústreďoval mzdové „náhrady“ slov. robotníkov v Nemecku[28]) a 4. kapitálový účet (Kapitalkonto a jeho podúčty, cez ktoré zamŕzali

[19] Slovák, 16. marca, 1941, roč. XXIII, č. 63.
[20] ŠUSTEK, Zbyšek: Falšovanie pretlačí SLOVENSKÝ ŠTÁT na československých bankovkách 100 Kč III 1931, 500 Kč III 1929 a 1000 Kč II 1934. In: Numizmatika, č. 17, 2000, s. 29.
[21] FALTUS, J.: Dejiny peňazí. 1. vyd. Bratislava: ekonomická univerzita, 1994, s. 133.
[22] FALTUS, J.: Dejiny peňazí..., s. 133.
[23] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 161.
[24] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 161.
[25] TKÁČ, M.: Národ a peniaze..., s. 62.
[26] ČAPLOVIČ, D., et al.: Dejiny Slovenska..., s. 251.
[27] Napr. špeciálna zmluva „ O Vojnovohospodárskych podnikoch“. Zmluvami určené podniky podliehali zvláštnemu režimu , nemeckému dozoru a riadeniu. Železiarne Podbrezová sa takto stali súčasťou koncernu Hermann Göring Werke. ČAPLOVIČ, D., et al.: Dejiny slovenska..., s. 251.
[28] V Nemecku v rokoch 1939-45 pracovalo cca 200 000 prac. síl zo Slovenska. Robotníci však boli platení slovenskou vládou, nie nemeckou, ktorá ich zamestnávala.

dobropisy nemeckých koncernov slovenským podnikom, čo možno nazvať aj kolonialistickým spôsobom drancovania).[29]

Okrem spomenutých výdavkov dlhovala Ríša SR prostriedky za dopravu železnicami, financovanie nemeckých vojenských zložiek na území SR, pobyty nemeckých detí v SR a pod. Osobitne nemorálny charakter mala položka vo výške 100 mil. Ks. vyplatená nem. orgánom za odsun slovenských Židov do koncentračných táborov.[30] Za celé obdobie existencie SR vykázalo clearingové obchodovanie nasledovnú bilanciu :

- za slovenské položky, tovary, kúpené podniky, pracovné sily a pod. bol Slovensku v Berlíne zúčtovaný dobropis v sume 32 194 mil. Ks.,
- za nemecké dodávky a protislužby bol Nemecku v Bratislave zúčtovaný dobropis v sume 25 117 mil. Ks.-
- zamrznutá nemecká pohľadávka voči Slovensku tak len pokiaľ ide o clearingové účty[31] dosiahla objem 7 077 mil. Ks.[32]

Slovenská vláda na základe donútenia významne prispievala k likvidácii výdavkov Nemecka. Týmto sa však slovenský finančný sektor nemohol ubrániť inflačným trendom. Aby vláda mohla vazalsky uspokojovať potreby nemeckého zbrojenia a politiky, musela vydávať z roka na rok väčšie množstvá slabo krytých peňazí. To sa odzrkadlilo aj v peňažnom obehu štátu. V roku 1939 bolo v obehu na Slovensku 1 600 mil. Ks, 1940 – 1 844 mil. Ks, 1941 – 2 170 mil. Ks, 1942 – 2 919 mil. Ks, 1943 – 3 823 mil. Ks, 1944 – už 8 175 mil Ks, 1945 (marec) – 11 649 mil. Ks.[33] Medziročne na Slovensku v dôsledku inflácie a medzinárodnej ekonomicko-politickej situácie rástli aj ceny. Tento rast sa dá vyjadriť cca 11-12 % ročne.[34] Až do roku 1944 sa tento nárast cien obyvateľov Slovenska dramaticky nedotkol, nakoľko SR bola charakteristická výkonným hospodárstvom, tovarovým dostatkom a pod. Situácia sa začala zhoršovať prechodom frontu aj cez slovenské územie. Menové ako aj ekonomické ukazovatele sa neustále zhoršovali, no aj napriek tomu možno konštatovať, že na konci vojny Slovensko ešte stále bolo hospodársky menej rozvrátené a zničené ako české krajiny. Bolo to spôsobené aj húževnatou snahou slovenských národohospodárov, ktorí zaviedli v clearingovom styku tzv. systém „skladačiek“ – čiastočná väzba vývozu zo SR na dovoz z Ríše.[35] Taktiež premieňali prebytky obchodnej bilancie na zlato (nákupom za silné devízy ako švajčiarsky frank, švédska koruna a iné).[36] Výhodou Slovenska v oblasti posilňovania krytia koruny a teda zlepšovania hosp. situácie bola aj obnovená ťažba drahých kovov v Kremnici a B. Štiavnici. Len v Kremnici sa ešte v rokoch 1937-1941 vyťažilo vyše 600 kg zlata a vyše 1300 kg striebra.[37]

Faktom je, že slovenskí národohospodári sa snažili pred nemeckým drancovaním uchrániť, pokiaľ možno, čo najviac slovenského majetku, peňazí a drahých kovov. Za zaujímavé v tomto smere považujeme rozhodnutie ministerstva financií raziť v r. 1944 pamätnú mincu z 70 % striebra, o hmotnosti 16,5 gr a v náklade 2 000 000 ks[38]. V celkovom objeme išlo o 33 ton mincového striebra s podielom 23,1 tony čistého striebra! Tým, že bola táto pamätná minca vyrazená a rozptýlená medzi občanov sa zachránila značná časť

[29] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 162.
[30] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 162.
[31] Drancovanie totiž nemalo charakter iba naplatenia záväzkov zo strany Nemecka, ale aj podhodnotenia Ks voči RM o celých 50 %.
[32] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 163.
[33] FALTUS, J.: Dejiny peňazí..., s. 134.
[34] FALTUS, J.: Dejiny peňazí..., s. 134.
[35] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 163.
[36] FALTUS, J.: Dejiny peňazí..., s. 135.
[37] NOVÁK, Ján: Kremnica v našich dejinách. In: Kremnica. Zborník z konferencie. Kremnica: Mestský úrad, 1992, s. 14.
[38] NOVOTNÝ, V. – MOULIS, M.: Mince Československa 1918-1993, České republiky a Slovenské republiky 1993-1998. II. dopl. vyd. Hodonín: Vlastislav Novotný, 1998, s. 27.

slovenského striebra pred prípadným nemeckým zhabaním.

Pre Slovensko bolo dobré, že si aj napriek nemeckému drancovaniu zachovalo menovú samostatnosť. Na rozdiel od Protektorátu Čechy a Morava, kde bola oficiálnym platidlom popri korune aj marka. Menová samostatnosť znamenala zabránenie exportu nacistickej symboliky sprítomnenej aj na peniazoch, na naše územie. Okrem toho, neplatnosť nemeckej marky u nás bola vhodným preventívnym krokom zabraňujúcim ešte väčším nemeckým nedoplatkom a ešte zložitejšiemu zahmlievaniu clearingových transakcií.

Aj napriek tomu je nutné konštatovať, že Slovenskej republike vznikla celková škoda spôsobená nemeckým drancovaním, prechodom frontu, ako aj odsunom nemeckých vojsk v celkovej výške 114 mld. Ks.[39]

Peniaze v SR počas Slovenského národného povstania

S neľahkou situáciou sa muselo slovenské peňažníctvo vysporiadať aj v období Slovenského národného povstania. Heslo : „Začnite s vysťahovaním!“[40] odštartovalo nielen vojenské operácie, ale v náväznosti na ne aj ekonomicko-finančné akcie.

Hospodárske prípravy SNP však začali už skôr. Ich strojcami boli slovenskí národohospodári združení v Komitéte hospodárskych ministrov, na čele s I. Karvašom a P. Zaťkom, ako aj pracovníci Najvyššieho úradu pre zásobovanie (J. Stanek, R. Fraštacký, G. Hilbert, J. Mrázek, K. Ország, F. Vašečka, M. Falťan a iní).[41] Zaťko a Karvaš, ako niekdajší predstavitelia hnutia hospodárskeho regionalizmu v ČSR (1918-1939) boli názorovo blízki k ilegálnej SNR, ktorá sa utvorila po prijatí Vianočnej dohody 25. 12. 1943.[42] Preto neváhali s realizáciou aktivít na podporu SNP, ktorá mala síce nepriamy charakter v spôsobe prísunu pomoci, ale bola priama, pokiaľ vidíme konkrétne výsledky.

O hospodárskych prípravách SNP možno hovoriť už od začiatku roku 1944. Jedným z prvých krokov boli rozhovory medzi Gustávom Husákom a Imrichom Karvašom o menových otázkach na budúcom povstaleckom území.[43] Karvaš nesúhlasil s vytvorením špeciálnych platidiel, či výnimočných poukážok, skôr bol za zachovanie slov. koruny, na ktorú boli ľudia už zvyknutí.[44] Keďže objem obeživa v štáte neustále rástol, z fyzického nedostatku peňazí nemal nik obavy. Podpora SNP sa realizovala najmä prostredníctvom Slovenskej národnej banky. V tomto smere sa plánovalo s presunom väčšieho objemu peňazí do filiálok na strednom Slovensku. Takýto krok však musel mať svoje zdôvodnenie pred vládou SR. Tá s predisponovaním kapitálu súhlasila s prihliadnutím na vyhrotenú situáciu, ktorá pomáhala národohospodárom v podpore SNP. Išlo najmä o bombardovanie Viedne anglo-americkými leteckými jednotkami, čím bola ohrozená aj pozícia Bratislavy, teda aj vládnych orgánov, vrátane SNB, čiže aj menovej situácie. Preto vláda manéver s presunom peňazí na budúce povstalecké územie nenapadla. Tento akt bol neskôr umocnený aj bombardovaním Bratislavy a rafinérie Apollo.

Guvernér SNB I. Karvaš už na jar 1944 dáva príkaz na prevoz cca 4 mld Ks do filiálok na strednom Slovensku, majoritne do Banskej Bystrice a Ružomberka.[45] Do bystrickej[46] filiálky sa týmto spôsobom dostalo k 30. augustu celkom 3 541 398 319 Ks.[47] Presuny peňazí riadil Karvaš s najvyšším možným stupňom utajenia. Časté boli aj

[39] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 164.
[40] ČAPLOVIČ, D., et al.: Dejiny Slovenska..., s. 256.
[41] CAMBEL, Samuel: Slovenská národná banka v službách SNP. In: Ľudia Peniaze Banky. Bratislava : NBS, 2003, s. 353.
[42] KROPILÁK, Michal, et al.: Dejiny Slovenska V. 1. vyd. Bratislava : Veda, 1985, s. 438.
[43] KARVAŠ, Imrich: Moje pamäti, v pazúroch Gestapa. 1. vyd. Bratislava : NVK International, 1994, s. 8.
[44] CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 353.
[45] KARVAŠ, I.: Moje pamäti..., s. 77.
[46] Práve s bystrickou filiálkou SNB sa počítalo, kvôli vhodnej geografickej polohe mesta a dobrému technickému vybaveniu budovy ústavu, ako s budúcim centrom povstaleckého peňažníctva.
[47] CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 355.

zmätené reakcie vedúcich pracovníkov cieľových filiálok, ktorý posielali do bratislavského ústredia SNB „na oplátku“ taktiež peňažné obnosy. Tieto ich kroky však nenarušili celkový priebeh akcií. Presuny peňazí zaujali Ústredie štátnej bezpečnosti, ktoré ich pozorne sledovalo v spolupráci s brnenským Gestapom.

Medzi dôveryhodných ľudí z Karvašovho okolia patril prednosta banskobystrickej f. SNB Karol Markovič.[48] Ten na napĺňaní plánov podpory SNP spolupracoval aj s domácimi antifašistami.

V bystrickej filiálke sa nachádzali aj významné zásoby zlata[49]. Tieto bolo potrebné zachrániť pred prípadným zhabaním Nemcami. Vedenie SNB dalo príkaz na prevod z Banskej Bystrice, cez centrálu SNB v Bratislave do viedenskej pobočky Ríšskej banky. Po dohode I. Karvaša s Richardom Buzzim, riaditeľom viedenskej pobočky Ríšskej banky sa toto zlato[50] predisponovalo na účet SNB vo Švajčiarsku. Úspešnosť tejto operácia bola dosiahnutá aj vďaka „triku“ predstaviteľov SNB, ktorí zásoby zlata vo švajčiarskych bankách neuvádzali ako „nákup zlata“, ale ako položky „rôzne aktíva“[51], čím de facto zlato skryli pred Nemcami. Už koncom r. 1944 v dôsledku zmien vojensko-politickej situácie bolo uskutočnené vďaka intervencii I. Karvaša ďalšie opatrenie na záchranu slov. zlata vo Švajčiarsku. Bolo zriadené blokovanie zlatých devíz a tieto sa previedli na československé[52] kontá.[53] Ešte pred prevodom zlata na československé účty požadovali niektorí slovenskí štátni činitelia, aby sa časť zlata zo Švajčiarska uvoľnila, doviezla na Slovensko a tu poslúžila pre potreby vládnej garnitúry. Karvaš s takýmto názorom nesúhlasil. Poklad považoval za vlastníctvo slovenského ľudu. Aj keď oficiálnu požiadavku na uvoľnenie zlata predniesli F. Durčanský a Š. Polyák (zástupca ministerstva zahr. vecí) a prezident Tiso súhlasil, predsa Karvaša neodvolal kvôli jeho zamietavému stanovisku. V týchto súvislostiach však možno vidieť pôvod Tisovho súhlasu s Karvašovým neskorším zatknutím.[54]

Okrem finančnej pomoci treba spomenúť aj materiálnu podporu. Pre účely pripravovaného povstania sa na strednom Slovensku vytvárali tajné sklady potravín, surovín, materiálov a výrobkov (napr. topánky z Baťovian).[55]

Po vypuknutí SNP sa centrom povstaleckého peňažníctva, na základe nariadenia SNR č. 17/44 zo 4. septembra 1944, stala Banská Bystrica. Dočasným výkonom práv a povinností ceduľovej banky bola poverená bystrická filiálka SNB a guvernérom povstaleckej banky sa de facto stal K. Markovič.[56] Organizačné centrum ľudového peňažníctva bolo založené v tamojšej Mestskej pokladnici.[57] Výplaty a poukazy pre civilnú správu na povstaleckom území prebiehali cez Poštovú sporiteľňu. Do B. Bystrice mal čoskoro prísť aj Karvaš, no nestihol, pretože bol 3. septembra nečakane zatknutý na príkaz ríšskeho vodcu SS H. Himlera.[58] Neskôr bol vypočúvaný v Brne a internovaný v rôznych koncentračných táboroch.

Finančnú politiku na SNR na povstaleckom území riadilo rezortné Povereníctvo financií a SNB. Do Predsedníctva povereníctva patrili : P. Zaťko, T. Tvarožek, V. Paulíny,

---

[48] CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 356.
[49] Išlo o cca 3000 kg. novovyťaženého kremnického zlata.
[50] Prevedené zlato malo v roku 1945 hodnotu cca 700 mil. Kčs, všetko prevažne vo švajč. bankách, 10 mil. vo Švédsku. CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 356.
[51] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 200.
[52] Jednalo sa z Karvašovej strany o prezieravý krok, nakoľko zlato mohlo byť neskôr použité na hosp. obnovu znovuzjednotenej ČSR.
[53] CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 357.
[54] KARVAŠ, I.: Moje pamäti..., s. 115.
[55] CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 357.
[56] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 200.
[57] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 200.
[58] KARVAŠ, I.: Moje pamäti..., s. 116.

J. Oliva, P. Majling, K. Markovič a iní.[59] Peniaze povstaleckých fin. orgánov slúžili potrebám armády a povstaleckých skupín, pre ozbrojený boj v horách, napr. aj obyvateľom Vypáleného Telgártu, podporu hosp. života na Orave, rekonštrukciu zbombardovanej rafinérie v Dubovej atď.[60] SNR počas povstania zabezpečovala aj výplatu dôchodkov[61] občanom, prijímanie a vydávanie vkladov, dokonca sa vydávali peniaze potrebné na mzdy robotníkov a prevádzkové náklady väčších firiem na oslobodenom území, aj keď tieto boli peňažne napojené na ústredie v Bratislave.[62] V peňažníctve ako aj v celkovo v ekonomike sa zachovával princíp čo najväčšej úspornosti. Bola stanovená aj horná hranica pre platy (vrátane povereníkov) na 4000 Ks.[63] Taktiež Povereníctvo pre financie vyhlásilo moratórium na výber vkladov z vkladných knižiek občanov. Väčšie výplaty zakázal obežník z 12. septembra. V zmysle jeho obsahu sa mohla realizovať výplata peňazí do 10 % celkovej sumy na účte, nie však viac ako 500 Ks.[64]

Ťažké obdobie zažívalo slovenské povstalecké peňažníctvo od 28. októbra 1944[65] kedy nemecké vojská obsadili Banskú Bystricu. Pred týmto dátumom, kedy už bolo zrejmé, že povstalecké územie sa zužuje, boli uskutočnené záchranné akcie na prevoz peňazí a cenných materiálov z B. Bystrice, ako aj z Ružomberka a záchrana zlata z trezorov bystrickej banky.[66] Za vážnych okolností a zložitých podmienok bolo dňa 14. októbra[67] do Moskvy letecky prepravená zásielka : 279 kg zlata a 570 kg striebra.[68] Tento majetok bol ČSR vrátený na jar 1947 do Prahy. Na Slovensko sa už potom nedostal.

Cudzie obeživo platné na okupovanom území Slovenska

Menový vývoj v Československu a neskôr v Slovenskej republike a Protektoráte Čechy a Morava bol z dôvodu medzinárodno-politickej situácie v rokoch 1938-1939 a 1939-1945 nerovnomerný. V tomto období platilo na území predmníchovskej ČSR postupne, i naraz viacero menových systémov. Ich platnosť bola daná politickými a vojenskými faktormi. V prípade platidiel, ktoré spadajú svojím pôvodom pod politické súvislosti, ide o peniaze platné na územiach odstúpených Československom po mníchovskom diktáte a viedenskej arbitráži. (nem. marky, maď. pengö, poľ. zlote...) Vojenskej proveniencie sú platidlá, ktoré platili na územiach postupne oslobodzovaných armádami protihitlerovskej koalície (marky spojeneckých armád, ruské ruble).

Po obsadení južného Slovenska a Podkarpatskej Rusi hortyovským Maďarskom začali na tomto území platiť maďarské pengö. Na obsadených územiach bola v dňoch 15. - 19. novembra 1938[69] uskutočnená výmena peňazí. 1 Pgö sa menilo za 7 Kč, pričom reálny pomer bol 1 : 5.[70]

Pengö boli vydávané Maďarskou národnou bankou (Magyar Nemzeti Bank) v Budapešti a delili sa 1 Pgö = 100 fillerov. Na odstúpenom území platili bankovky v hodno-

---

[59] CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 358.
[60] CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 359.
[61] Pri výplate dôchodkov vznikol problém s určením ich výšky, pretože pracovníci Poštovej sporiteľne nemali k dispozícii tabuľky pre ich výmer. Situáciu však vyriešili pružne, dôchodky vyplácali na základe predloženia bankového ústrižku z posledného prebraného dôchodku žiadateľa.
[62] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 207.
[63] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1918-1945..., s. 207.
[64] CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 360.
[65] KROPILÁK, M., et al.: Dejiny Slovenska..., s. 513.
[66] Tentokrát sa zachraňovalo zlato operatívne premiestnené opäť z Kremnice do B. Bystrice v dôsledku tlaku na povstalecké územie nepriateľskými vojskami..V debnách a skriniach sa nachádzali aj židovské zlaté predmety.
[67] CAMBEL, S.: Slovenská národná banka..., s. 361.
[68] SÉM, J.: Papírové peníze na území Československa 1762-1975. 1. vyd. Hradec Králové : ČNS, 1977. s. 145.
[69] ŠÚLA, J.: Obnova československé měny po druhé svetové válce. Príloha k č. 52 „Sběratelských zpráv“. 1. vyd.
Hradec Králové : ČNS, 1986. s. 15.
[70] ŠÚLA, J.: Obnova československé měny..., s. 15.

tách : 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 a 1000 Pgö.[71] V platnosti boli aj mince : 1, 2, 10, 20, a 50 fillerov a 1, 2 a 5 obežné Pgö. Dostali sa však k nám aj pamätné maďarské strieborné mince : 2 Pgö (námety: Maďarská univerzita, F. Liszt, Rákoczi) a 5 Pgö (Horthy a sv. Štefan).[72]

Platnosť maďarských peňazí na našom území končí oslobodením a pripojením zabratých častí späť k ČSR. V roku 1945 si už ľudia menili Pgö späť na koruny v pomere 1 : 2.[73]

V októbri 1938[74] na základe udalostí prameniacich z „Mníchova“, vystupuje so svojimi územnými požiadavkami voči ČSR aj Poľsko. Poľské vojsko začalo obsadzovať Těšínsko a malé oblasti na Kysuciach, Spiši a Orave. Obsadené územia neskôr Poľsku priznala aj viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.[75] Na obsadených územiach nariadila poľská vláda už 8. októbra výmenu československých peňazí za poľské zlote.[76] Tá sa uskutočnila v pomere 1 Pzl. : 6,25 Kč.[77]

Poľské zlote vydával Bank Polski vo Waršave. Delili sa na 100 grošov (groszy).[78] Na predmetných územiach platili bankovky : 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 a 500 Pzl.[79] V obehu boli aj mince : 1, 2, 5, 10, 20 a 50 gr. a 1, 2, 5 a 10 Pzl. Obehovými boli ustanovené aj poľ. pamätné mince razené zo striebra. Išlo o : 10 Pzl (víťazstvo nad Turkami pri Viedni 1683 - portrét : Sobiesky), 10 Pzl (výročie januárového povstania 1863 - Traugutt), 5 a 10 Pzl (20. výročie vzniku poľ. légií v I. sv. vojne) a 5 a 10 Pzl (15 rokov od zač. budovania gdaňského prístavu).[80]

Poľské peniaze platili na spomenutých územiach len krátku dobu. Po septembrovom nečakanom útoku sa Poľsko stalo súčasťou Nemecka a časti Oravy, Spiša a Kysúc boli vrátené Slovenskej republike.[81]

S postupujúcim oslobodzovaním sa na územie Slovenska zákonite dostali aj sovietske ruble. V platobnom styku sa tieto peniaze používali len výnimočne,[82] väčšinou iba v mimoriadnych prípadoch.[83] Vojaci Sovietskej armády na platenie, či výmenu za koruny používali ruble a ich desaťnásobky – tzv. červonce.[84] Poznáme nominály : 1, 3 a 5 R a 1, 3, 5 a 10 Č.[85]

Použitie týchto peňazí na našom nebolo bežným javom, sovietski vojaci ich spravidla nechávali spriateleným osobám. Nebolo zriedkavé, že im na pamiatku zanechali podpísané platidlo aj s venovaním, ako spomienku na oslobodenie.

Počas oslobodzovania Slovenska a Protektorátu od východu, dostávali sa do obehu aj tzv. „partizánske peniaze“ – československé vojenské poukážky, tlačené na objednávku čsl. exilovej vlády v tlačiarni Goznak v Moskve.

Vlastné slovenské peniaze

Na území Slovenska platili aj po rozdelení Československej republiky bankovky

[71] SÉM, J.: Papírové peníze..., s. 130.
[72] ŠÚLA, J.: Obnova československé měny..., s. 15.
[73] BAJER, J.: Cizí papírová platidla na československém území 1938-1945. 1. vyd. Praha : ČNS, 1980. s. 28.
[74] OLIVOVÁ, V.; KVAČEK, R.: Dejiny Československa..., s. 329.
[75] OLIVOVÁ, V.; KVAČEK, R.: Dejiny Československa..., s. 329.
[76] ŠÚLA, J.: Obnova československé měny..., s. 12.
[77] BAJER, J.: Cizí papírová platidla..., s. 38.
[78] BAJER, J.: Cizí papírová platidla..., s. 38.
[79] SÉM, J.: Papírové peníze..., s. 132.
[80] ŠÚLA, J.: Obnova československé měny..., s. 13.
[81] MARTULIAK, Pavol; FREMAL, Karol: Dejiny Slovenska v rokoch 1914-1945. Banská Bystrica : FHV UMB, 2002, s. 110.
[82] HORVÁTH, Š. – VALACH, J.: Peňažníctvo na Slovensku 1945-1950, s. 53.
[83] Na platenie mali totiž sovietski vojaci dostatok tzv. „československých – moskovských poukážok“.
[84] ŠÚLA, J.: Obnova československé měny..., s. 64.
[85] SÉM, J.: Papírové peníze..., s. 137.

ČSR, neskôr vlastné bankovky a štátovky SR, poukážky pre oslobodené územia apod. Zaujímavosťou, prameniacou z dobových determinácií, na vlastných bankovkách a štátovkách je ich viacjazyčnosť, tzn., že na každom takomto papierovom peniaze nájdeme nápisy v slovenčine, nemčine, ruštine a maďarčine. Námetmi boli, popri krajinných a prírodných motívoch, hlavne osobnosti Slovenského národného obrodenia, Andrej Hlinka, Veľkomoravské kniežatá a pod. Pod výtvarné návrhy sa podpísali významný autori ako : B. Fojtášek, B. Pavelka, J. Schmidt, Š. Bednár, A. Kailich, L. Jirka[86] a v niektorých prípadoch autor návrhu nie je známy. V prípade bankoviek SR tohto obdobia treba vyzdvihnúť vysokú kvalitu umeleckého, ako aj technologického spracovania. Taktiež tematickú odovzdanosť slovenským reáliám a historizujúci, dôstojný vzhľad. Na spracovaní „moskovských“ poukážok naopak jasne vidieť ich účelovosť. Sú jednoduché, zdobené len ornamentálne, typovo jednofarebné a len dvojjazyčné, slovensko/česko-ruské.

Slovenské štátovky :

5 KORUNA, 1945[87], 122 x 59 mm, Martin, dievčenský portrét, 15. 2. 1945 - do zániku SR, potom v ČSR do 31. 10. 1945[88]

10 KORUNA a, 15. 9. 1939, 142 x 72 mm, Praha, Andrej Hlinka, 23. 10. 1939 - do zániku, do 31. 10. 1945 (ČSR)

10 KORUNA b, 20. 7. 1943, 131 x 62 mm, Martin, Ľudovít Štúr, 26. 10. 1944 - do zániku, 31. 10. 1945 (ČSR)

20 KORUNA a, 15. 9. 1939, 153 x 76 mm, Praha, Andrej Hlinka, mohyla na Bradle, 9. 12. 1939 - do zániku, 31. 10. 1945 (ČSR)

20 KORUNA b, 11. 9. 1942, 139 x 67 mm, Martin, Ján Hollý, 25. 9. 1943 - do zániku, 31. 10. 1945 (ČSR)

Slovenské bankovky :

50 KORUNA, 15. 10. 1940, 127 x 67 mm, Lipsko, Trenčiansky hrad, 18. 12. 1941 - do zániku, 31. 10. 1945 (ČSR)

100 KORUNA, 7. 10. 1940, 127 x 73 mm, Lipsko, Pribina, 1. 9. 1941 - do zániku, 31. 10. 1945 (ČSR)

100 KORUNA II emisia, detto, len označenie „II emisia“, tlačené vo Viedni a platnosť 26. 1. 1945 - do zániku, 31. 10. 1945 (ČSR)

500 KORUNA, 12. 7. 1941, 175 x 85 mm, Praha, Jánošík, Tatry, 26. 10. 1944 - do zániku, 31. 10. 1945 (ČSR)

1000 KORUNA, 25 . 11. 1940, 192 x 90 mm, Praha, Svätopluk so synmi lámajúcimi prúty, 17. 8. 1942 - do zániku, 31. 10. 1945 (ČSR)

Počítalo sa aj s uvedením do obehu 5000 Ks bankovky, pre zložitý geopolitický vývoj sa od plánu upustilo. Bankovka nebola vydaná, i keď bola v Martine vo veľkom náklade vytlačená. Pre kvalitu jej spracovania ju však uvedieme ako dodatok k zoznamu slov. bankoviek.

5000 KORUNA, prípravy 18. 12. 1944, 203 x 96, Martin, knieža Mojmír, v obehu nebola.

„Moskovské“ poukážky :

1 KORUNA, 1944, 98 x 55 mm, Moskva, ornamentálna výzdoba všetkých nominálov, , v obehu na Slovensku od 23. 3. 1945, v Čechách a na Morave až od 19. 5. 1945, celoplošne ukončená platnosť 13. 4. 1946.

5 KORUNA, 1944, 120 x 60 mm, detto, SR od 23. 3. 1945, Č a M od 19. 5. 1945, celoplošne do 31. 10. 1945

20 KORUNA, 1944, 160 x 76 mm, detto, detto

---

[86] VÁPENKA, I.: Tvůrci československých platidel. 1. vyd. Hradec Králové : ČNS, 1980. s. 16-60.
[87] Presný dátum katalógy neuvádzajú.
[88] Údaje podľa katalógu: Bajer.

100 KORUNA, 1944, 166 x 84 mm, detto, detto
500 KORUNA, 1944, 183 x 93 mm, detto, detto
1000 KORUNA, 1944, 191 x 100 mm, detto, detto

Mince Slovenskej republiky 1939-45 zaraďujeme v systéme slovenskej numizmatiky medzi krásne a hodnotné platidlá. V ich spracovaní je jasne prítomný súlad národno-historických motívov a harmonického vyhotovenia. Boli razené v Kremnickej mincovni z ušľachtilých kovov, obežné 10 a 20 koruny dokonca zo striebra. Pod ich realizované návrhy sa podpísali výtvarníci : Andrej Peter, František Štefunko, Anton Hám, Ladislav Majerský a Gejza Angyal.[89] Aj keď oceňujeme zvýšenú prítomnosť národných motívov na minciach, bez povšimnutia nemôžu ostať ani niektoré sporné fakty. Napr. desať koruna nesie na sebe o.i. nápis „Pribina, knieža Slovenska“, tento titul však považujeme za sporný. Možno sa domnievať, že k takýmto nezrovnalostiam došlo pri prihliadaní k zvýšenému dopytu po národno-štátnom historickom sebaurčení aj pri razbe mincí. Kovové platidlá SR môžeme rozdeliť do dvoch základných skupín, na halierové a korunové.

Halierové mince :

5 HALIERNIK, Zn, 14 mm, 0, 94 g., 1 mil. ks., 1942, nominál 5 h, štátny znak[90], platný od 14. 12. 1942 - do zániku, potom do 21. 12. 1947 v ČSR[91]

10 HALIERNIK, CuZn, 16 mm, 1, 66 g., 22 mil. ks., 1939 a 42, Bratislavský hrad a Dunaj, 20. 11. 1939 - do zániku, do 31. 12. 1947 (ČSR)

20 HALIERNIK a, CuZn, 18 mm, 2, 5 g., 15 mil. ks., 1940 - 42, Nitriansky hrad, 15. 5. 1940 - 31. 7. 1943

20 HALIERNIK b, Al, 18 mm, 0, 65 g., 21, 474 mil. ks., 1942 a 43, detto, 28. 11. 1942 - do zániku, do 31. 5. 1948 (ČSR)

50 HALIERNIK a, CuNi, 20 mm, 3, 33 g., 8 mil. ks., 1940 - 41, pluh v brázde, 12. 3. 1941 - do zániku, do 29. 2. 1948 (ČSR)

50 HALIERNIK b, Al, 20 mm, 0,967 g., 6, 221 mil. ks., 1943 - 44, detto, 15. 9. 1943 - do zániku, do 28. 2. 1948 (ČSR)

Korunové mince :

1 KORUNA, CuNi, 22 mm, 5 g., 24, 205 mil. ks., 1940 - 1945, nominál 1 na venci z obilných klasov a jedľových vetvičiek, štátny znak, 30. 10. 1940 - do zániku, do 31. 5. 1947 (ČSR)

5 KORUNA, Ni[92], 27 mm, 8 g., 5, 101 mil. ks., 1939, Andrej Hlinka, 26. 7. 1939 - do zániku, do 31. 5. 1947 (ČSR)

10 KORUNA, AgCu, 29 mm, 7 g., 1, 381 mil. ks., 1944, knieža Pribina, 10. 8. 1944 - do zániku, do 31. 12. 1947 (ČSR)

20 KORUNA, AgCu, 31 mm, 15 g., 2, 5 mil. ks., 1941, sv. Cyril a sv. Metod stojaci na zvalenej slovanskej modle ako symbol víťazstva kresťanstva nad pohanstvom, 6. 10. 1941 - do zániku, do 31. 12. 1947 (ČSR).

Počas mincovania Slovenskej republiky v období rokov 1939 - 1945 sa stretávame len s dvomi typmi pamätných mincí. Išlo o strieborné 20 a 50 Ks. Niesli na sebe portrét prezidenta J. Tisa. 20 koruna bola razená pri príležitosti jeho inaugurácie do funkcie a 50 koruna ako súčasť osláv 5. výročia vzniku SR. I keď ide o umelecky a technicky hodnotné

[89] ŠUSTEK, Zbyšek: Nové poznatky o razbe mincí Slovenskej republiky v rokoch 1939-1945. In: Numizmatika. č. 12, roč. 1994, s. 35.
[90] Na zahrotenom štíte tri končisté vrchy, na prostrednom z nich je umiestnený dvojkríž s mierne rozšírenými ramenami ku koncu. VRTEĽ, L.: Osem storočí..., s. 231.
[91] Údaje podľa katalógu: Biľak – Jízdný.
[92] Poznáme aj strieborné odrazky 5 Ks mince, ktorá boli venované prominentným osobnostiam tej doby, jeden sa nachádza aj v zbierkach Slovenského Národného múzea. Dva odrazky boli zhotovené zo zlata akosti 987/1000 a hmotnosti 14 g. Tieto boli venované prezidentovi Tisovi a ministrovi financií Pružinskému. Ich existencia ani osud nie sú známe. BIĽAK, M. – JÍZDNÝ, M.: Katalóg mincí..., s. 62.

mince, nemožno si nevšimnúť ich tematickú monotónnosť zameranú na osobu J. Tisa. Táto pramenila z charakteru politiky ako aj z medzinárodného postavenia SR.

Problematickými sa javia tvrdenia, že vláda nevytvorila dostatočný priestor na uctenie si národných osobností, významných udalostí a iných reálií tým, že neboli razené pamätné mince vo viacerých motívoch – prevedeniach. Aj obeživo Slovenskej republiky v tomto období, či už mincové, alebo papierové, totiž bolo po stránke výtvarných námetov nosičom rôznych stvárnení rámcových osobností, či udalostí spojených so slovenskou štátnosťou a národom.

Pamätné mince :

20 KORUNA, AgCu, 31 mm, 15 g., 200 tis. ks., 1939, Jozef Tiso, 26. 10. 1939 - do zániku, do 31. 12. 1947 (ČSR)

50 KORUNA, AgCu, 34 mm, 16, 5 g., 2 mil. ks., 1944, J. Tiso, 13. 4. 1944 - do zániku, do 31. 12. 1947 (ČSR).